

ŠTO JE
GOETHE
SCHUBERTU?

zvonimir mrkonjić

Ako se pitamo koji je pjesnik najodlučnije odredio odnos Franza Schuberta prema poeziji, presudno djelovao na njegov Lied te u stanovitom smislu na njegovu glazbu u cjelini - jednoznačan odgovor je: Johann Wolfgang Goethe. Već 1814. godine sedamnaestogodišnji Schubert kao učenik "Normalhauptschule", koja je spremala kandidate za nastavnike glazbe, piše nakon "Prve simfonije" prve gudačke kvartete, prvu misu i druge skladbe. Među njima je i "Gretchen za kolovratom" na tekst iz Goetheova "Fausta". Sljedeća je godina još plodnija, kad je Schubert uglazbio ne manje nego 145 pjesama. Među njima su i Goetheova remekdjela "Ljubav bez počinka", "Divlja ruža" i nadasve "Vilinski kralj". Godine 1816. niz Goetheovih uglazbljenih pjesama uz popratno pismo Schubertova prijatelja Josefa von Spauna poslano je pjesniku, no on ih je vratio bez i jedne popratne riječi. Godine 1825. Schubert se obraća Goetheu izravnim pismom koje je opet ostalo bez odgovora.

Pjesme koje je uglazbio Schubert potječu iz različitih razdoblja Goetheova života koji se kretao od predromantičkog individualizma do klasicizma, od formalne razbarušenosti do pridržavanja klasične forme. Posebnost je Goetheove stvaralačke ličnosti, kaže Viktor Žmegač, što je autor prvi klasik koji u europski kanon unosi načelo stilske varijabilnosti, poentirano rečeno, sustavnu nestabilnost. Ta varijabilnost, koja je imala za ishod žanrovski različite pjesme, privukla je upravo Schuberta. U početku su to balade i pučki nadahnute pjesme kobnog završetka, kao "Vilinski kralj" i "Ribar", "Divlja ruža" kao strofna pjesma s pripjevom, lirske pjesme romantičnog osjećaja individualnosti kao "Mjesecu", "Ljubav bez

počinka" i "Sin muza", meditativne pjesme kao "Pjesma Harfista" i "Mignon" pa sve do pjesama klasične jednostavnosti i ekstatičnosti kao "Utiha", "Putnikova noćna pjesma" i "Ganimed". Goetheovim poticajima i predlošcima Schubert se odaziva neiscrpnom melodijskom invencijom, sažetom harmonijskom podrškom i osobito ritmom kao sredstvom dramatizacije. Ali ono što Schubert nalazi u Goetheovoj poeziji opravdano je na razini mijena među stilovima; tako skladatelj nalazi u pjesnikovu predromantizmu poticaj za svoj bidermajerski doživljaj svijeta gdje su velike svjetskopovijesne teme koje su nadahnjivale Beethovena svedene na razinu intimne drame, glavnog nadahnuća Schubertovih remekdjela - "Zimskog putovanja" i "Lijepe mlinarice" na tekst Wilhelma Müllera.

DIVLJA RUŽA

Vidje dječak ružicu,
divlju ružu s livade,
svježu krasnu kao dan.
Trknu da je pogleda:
gledao je s radošću.
Ružo, ružo crvena,
divlja ružo s livade.
Dječak reče: "Brat ću te,
divlja ružo s livade!"
Ruža reče: Bost ću te,

*divlja ružo s livade
da svedj misliš na mene
i neću to trpjeti."
Ružo, ružo crvena,
divlja ružo s livade.
Divlji dječak ubere
divlju ružu s livade;
braneć se, ona ubode,
bolni krik ne pomaže,
morala je trpjeti.
Ružo, ružo crvena,
divlja ružo s livade.*